

PHÂN TÍCH CÁI TÔI TRỮ TÌNH TRONG BÀI THƠ VỘI VÀNG CỦA XUÂN DIỆU

1. Dàn ý phân tích cái tôi trữ tình của Xuân Diệu

a. Mở bài:

- Giới thiệu về tác giả Xuân Diệu (đặc điểm sáng tác, các tác phẩm chính,...).
- Giới thiệu khái quát về bài thơ Vội vàng.
- Nêu vấn đề cần bàn luận: Cái tôi trữ tình trong bài thơ Vội vàng.

b. Thân bài:

- Cái tôi yêu đời tha thiết, rạo rức:
  - + Bốn câu thơ mở đầu bài thơ đã vẽ nên trước mắt chúng ta một cái tôi với những ước muốn tưởng chừng như viễn vông song xét đến cùng đó lại là biểu hiện của niềm khát khao được giữ mãi hương sắc của cuộc đời.
  - + "Nắng", "gió" là những thứ thuộc về tự nhiên nào ai có thể chiếm giữ nó lại được.
  - + Cái tôi Xuân Diệu lại muốn được "tắt nắng", "buộc gió" để giữ lại màu, lại sắc, lại hương cho cuộc đời.
  - + Chín câu thơ tiếp theo đã làm bật nổi lên cái tôi yêu đời, khao khát tận hưởng vẻ đẹp giữa trần thế ấy.
  - + Hình ảnh thơ độc đáo, mới lạ, hấp dẫn "ong bướm", "tuần tháng mật", "đồng nội xanh rì", "yến anh".
  - + Phép điệp "này đây".
  - + So sánh "Tháng giêng ngon như một cặp môi gần".
- Cái tôi với quan niệm mới mẻ về thời gian và nỗi băn khoăn, lo lắng trước sự trôi chảy của thời gian, tuổi trẻ.
- Cái tôi với quan niệm mới mẻ về thời gian, tuổi trẻ: Quan niệm thời gian tuyến tính.
- Cái tôi băn khoăn, lo lắng trước sự chảy trôi của thời gian:
  - + Thời gian có sức mạnh thay đổi, tàn phá vạn vật thật ghê rợn, khiến cho cái tôi trữ tình có thể "ngủ", cảm nhận "vị chia phôi", cảm nhận "núi sông than thắm tiến biệt".
  - + Cái hờn dỗi của "cơn gió biếc", cái lo lắng, sợ hãi của cánh chim kia phải chăng chính là nỗi lo lắng, sợ hãi của chính cái tôi trữ tình trước sự chảy trôi một đi không trở lại của thời gian và tuổi trẻ.
- Cái tôi khát khao sống vội vàng, hối hả để tận hưởng những vẻ đẹp nơi "thiên đường trên mặt đất":
  - + Điệp từ "ta muốn" được lặp lại nhiều lần.
  - + Động từ mạnh theo cấp độ tăng tiến "ôm" - "riết" - "say" - "thâu".

c. Kết bài:

- Khái quát về cái tôi trữ tình trong bài thơ và nêu cảm nghĩ của bản thân.

2. Suy nghĩ của em về cái tôi trữ tình trong Vội vàng

Thơ mới trong tiến trình phát triển của nó, là kết quả của hành trình đi tìm kiếm và khẳng định cái tôi. Thời đại ấy chúng ta đã chứng kiến nhiều cái tôi độc đáo như: Thế Lữ, Lưu Trọng Lư, Hàn Mặc Tử, Chế Lan Viên, Huy Cận,... Nhưng nếu phải chọn ra những cái tôi đặc biệt thì không thể không nhắc tới Xuân Diệu - cái tôi "rao rục, thiết tha" luôn "khát khao giao cảm với đời" song cũng đầy băn khoăn, lo sợ trước sự trôi chảy của thời gian. Bài thơ Vội vàng đã ghi lại dấu ấn về một cái tôi như thế!

Cái tôi ấy đã bắt đầu bằng hai ước muốn vô cùng táo bạo và phi lí. Đó là muốn đoạt quyền của tạo hóa để giữ màu đừng nhạt, hương đừng bay. Sự táo bạo ở chỗ, nhà thơ như muốn can thiệp vào quy luật của tự nhiên để ngưng đọng thời gian, để giữ lại tất thảy những gì thuộc về cuộc sống bên mình. Đó là điều không tưởng. Chính bởi thế, người ta mới thấy tôi chất chứa một tình yêu cháy bỏng với cuộc đời. Hẳn phải yêu tha thiết lắm mới có ước muốn ngông cuồng, phi lí đến vậy hay là bởi sợ thời gian trôi sẽ cuốn nó đi mất nên mới ao ước khác thường như thế? Có lẽ cả hai. Bởi Xuân Diệu luôn yêu đời, yêu cuộc sống nhưng cũng rất hay lo sợ, ám ảnh vì nó sẽ không tồn tại mãi. Thế nên, chỉ còn cách sống vội vàng mới làm được điều ấy. Những dòng thơ năm chữ ngắn gọn như dồn nén cảm xúc đã mở đầu cho màn đối thoại về lí do cho sự sống vội vàng. Để sang khổ thứ hai, giọng thơ, thể thơ thay đổi là bước đầu lí giải cho điều ấy.

Với việc sử dụng các hình ảnh thơ độc đáo, mới lạ, hấp dẫn "ong bướm", "tuần tháng mật", "đồng nội xanh rì", "yến anh" cùng phép điệp "này đây", tác giả đã vẽ nên một "thiên đường trên mặt đất", vừa đẹp, vừa tình tứ, dường như tất cả mọi thứ đang phô ra để mời mọc, để quyến rũ mọi người. Đặc biệt, biện pháp so sánh "Tháng giêng ngon như một cặp môi gần" đã làm bật nổi vẻ đẹp tình tứ của bức tranh mùa xuân, tất cả như đang kết đôi, kết cặp đầy tình ái.

Trước cái tôi Xuân Diệu có nhiều nhà thơ đã đưa ra quan niệm về thời gian nhưng có lẽ chỉ khi tới Vội vàng của Xuân Diệu chúng ta mới có thể cảm nhận một cách sâu sắc về cách nhìn thời gian mới mẻ của ông. Nếu như các nhà thơ trung đại quan niệm thời gian tuần hoàn, đi rồi sẽ trở lại "xuân đến xuân đi xuân lại lại" thì ở đây, Xuân Diệu bằng việc sử dụng điệp từ các từ ngữ mang ý nghĩa giải thích "nghĩa là" cùng với các cặp từ đối lập ở hai vế câu "tới" - "qua", "non" - "già",... tác giả đã cho thấy quan niệm thời gian tuyến tính. Với Xuân Diệu, thời gian, tuổi trẻ trôi đi thì sẽ không thể nào có thể quay lại được nữa. Và với cái tôi Xuân Diệu, tuổi trẻ là quãng thời gian đẹp nhất trong cuộc đời của mỗi người nhưng rồi cũng như bước chuyển của thời gian, nó cũng sẽ chẳng bao giờ "thăm lại". Trước bước chuyển ấy của thời gian, cái tôi trữ tình làm sao không "bâng khuâng", không chút suy tư lo lắng được. Thời gian có sức mạnh thay đổi, tàn phá vạn vật thật ghê rợn, khiến cho cái tôi trữ tình không thể nào có thể hết mình để tận hưởng vẻ đẹp trần thế, để yêu đời ra rục rữa mà chỉ để lắng nghe, để "ngủ", để cảm nhận "vị chia phôi", cảm nhận "núi sông than thầm tiễn biệt". Và phải chăng, cái hờn dỗi của "cơn gió biếc", cái lo lắng, sợ hãi của cánh chim kia phải chăng chính là nỗi lo lắng, sợ hãi của chính cái tôi trữ tình trước sự chảy trôi một đi không trở lại của thời gian và tuổi trẻ.

Có lẽ nhà thơ cũng giống như làn gió "hờn vì nỗi phải bay đi", như tiếng chim "sợ độ phai tàn sắp sửa", nên khi "mùa chưa ngả chiều hôm", ta phải "mau đi thôi". Nhịp thơ lại trở nên gấp gáp, vội vàng như bước chân tác giả đang cuống quýt chạy để không bị thời gian chìm lấp. Lúc này, ông đã dùng đại từ "ta" chứ không phải "tôi" nữa. "Ta muốn ôm", ôm trọn tất cả mọi thứ vào lòng, muốn "riết", muốn "say" và rồi muốn "thâu"... Dường như mọi thứ vẫn chưa thể đủ để thỏa mãn sự cuồng nhiệt của nhà thơ. Dù "chénh choáng mùi thơm", dù "đã đầy ánh sáng" hay "no nê thanh sắc của thời tươi", Xuân Diệu cũng vẫn muốn được chiêm trọn cả đất trời, cả thiên nhiên. Rồi lại một lần nữa, ông táo bạo muốn "cắn" vào "xuân hồng". Xuân

hồng chứ không phải xuân non như lúc trước nữa. “Hồng” có nghĩa là vừa chín tới, không còn xanh và cũng không chín quá, vừa đúng thời điểm ngon nhất để thưởng thức.

Như vậy, những gì mà cái tôi trữ tình thể hiện xuyên suốt trong bài thơ là tình yêu cuộc sống đến si mê, cuồng nhiệt, là những khát khao cháy bỏng đến điên cuồng muốn được làm chủ thời gian, làm chủ đất trời. Tiếc rằng “lòng tôi rộng nhưng lượng trời cứ chật” nên phải “mau đi thôi” kéo tuổi xuân qua đi, kéo đời người không kịp tận hưởng hết thì đã già nua. Tận hưởng nhưng không có nghĩa là lạm dụng nó quá mức đến nỗi buông thả, hoang phí. Tận hưởng ở đây là trân trọng, nâng niu từ những thứ bé nhỏ nhất như ngọn cỏ, cành cây, là sống hết mình và quý trọng từng giây, từng phút của cuộc đời, nhất là những tháng năm của tuổi xuân.

3. Cảm nhận về cái tôi trữ tình trong bài thơ **Vội vàng**

Một bức tranh thiên nhiên, cuộc sống tràn ngập hương sắc, mùi vị hiện ra trước mặt người đọc. Những ong bướm, hoa đồng nội, lá cành tơ, yến anh, ánh sáng, tháng giêng... những thứ bình dị, gần gũi bỗng dựng thi vị, nên thơ đến lạ thường. Sở dĩ vậy là vì nhà thơ đã nhìn thấy ở chúng những khoảnh khắc thật đẹp, thật viên mãn, thật căng tràn sức sống và ngây ngất xuân tình. Nó đang ở lúc đắm say, mơn mớn, tươi non nhất: ong bướm tuần tháng mật, hoa đồng nội xanh rì, lá cành tơ phơ phất, yến anh khúc tình si, ánh sáng chớp hàng mi, tháng giêng ngon như một cặp môi gần. Xuân Diệu đã không bỏ lỡ mà thu tóm gọn nó, căng mọi giác quan để cảm nhận nó một cách tuyệt diệu nhất. Chính chúng ta – người đọc, khi thưởng thức cũng mơ tưởng theo những đắm say từ những thứ vô cùng bình dị, gần gũi mà bấy lâu nay có khi vô tình bỏ qua. Điệp từ của, này đây cứ liên tiếp, dồn dập như lời mời chào, vẫy gọi chúng ta cùng nhau thưởng thức. Những thứ quen thuộc ấy dưới cặp mắt “xanh non, biếc rờn”, qua lăng kính của tình yêu, của mùa xuân đã trở thành một bữa tiệc trần gian đầy tươi đẹp. Nhà phê bình Hoài Thanh đã thực chí lí khi cho rằng: “Xuân Diệu đã đốt cảnh bỗng lai xua ai nấy về hạ giới”. Thổi hồn, gửi gắm tình yêu vào những điều, những thứ giản dị, bình thường từ cuộc sống cũng là một quan niệm đầy tính triết lý nhân sinh mà cái tôi trữ tình đã thể hiện được trong bài thơ.

Nhưng bên cạnh đó, cái tôi trữ tình còn thể hiện sự độc đáo trong cách bộc lộ quan niệm thẩm mỹ có phần khác biệt so với trước đây. Qua hai câu thơ: “Và này đây ánh sáng chớp hàng mi”, “Tháng giêng ngon như một cặp môi gần”, nhà thơ đã nói lên điều đó. Bằng cảm xúc yêu đời, yêu người, cái tôi trữ tình đã không ngần ngại khẳng định, vẻ đẹp của tạo hóa không phải bắt nguồn từ thiên nhiên, mà từ con người. Thứ ánh sáng bình minh kia le lói cũng chỉ đẹp như cái chớp hàng mi của người thiếu nữ. Hay tháng giêng – khởi đầu của mùa xuân, được mỹ vị hóa thành “ngon như một cặp môi gần”, tức cũng đắm say như cái hôn nồng cháy của đôi tình nhân. Ánh sáng, tháng giêng là thuộc về thiên nhiên. Vậy mà giờ đây thiên nhiên lại phải đem cái chuẩn mực vẻ đẹp của con người để so sánh. Cái tôi trữ tình bởi thế đã khéo léo ca ngợi, đề cao vị trí của con người. Không có một thứ gì khác, con người chính là sản phẩm tuyệt vời nhất của tạo hóa. Khẳng định giá trị của con người là cách để cái tôi trữ tình đưa ra một quan niệm thẩm mỹ giàu ý nghĩa nhân sinh.

Những gì mà Xuân Diệu muốn lúc này là “tắt nắng”, là “buộc gió” – những hành động không một ai có thể thực hiện được, thậm chí là chưa từng ai nghĩ đến. Vậy mà nhà thơ lại viết ra rất thẳng thắn và bộc trực. Không những thế, ông còn liên tục dùng đại từ “tôi muốn”. “Tôi muốn” thời gian ngừng trôi, muốn cuộc sống luôn luôn tỏa màu nắng, muốn gió cứ thổi mãi không ngừng. Vẫn biết những ước muốn ấy không bao giờ trở thành hiện thực nhưng Xuân Diệu vẫn khát khao đến cháy bỏng được đắm mình vào những gì tươi đẹp nhất của thiên nhiên. Trong cảm nhận của ông, mọi thứ đều đang rất đẹp, rất tuyệt vời.

Mọi thứ cứ dần trôi, dần tuột khỏi cuộc đời mỗi con người. Có thể một làn gió, một cánh chim hay một ngọn cỏ không làm cho mọi người để ý. Nhưng với tình yêu cuộc sống mãnh liệt, thiết tha, Xuân Diệu đã tự ý thức được rằng mình phải làm gì để sống hết mình, sống không phí một phút giây nào của tuổi thanh xuân.

Phân tích cái tôi của Xuân Diệu trong bài thơ Vội vàng, người đọc cũng nhận ra khát khao táo bạo nhưng không phải ngông cuồng, cũng không phải một phút bông bột mong muốn thách thức tự nhiên. Bởi ông muốn “tắt nắng”, “buộc gió” là để “màu đừng nhạt mát”, để “hương đừng bay đi”. Bởi nắng sẽ làm phai màu cuộc sống, gió sẽ làm nhạt đi hương vị cuộc đời. Vì thế, Xuân Diệu như muốn níu giữ thời gian để mọi vật vẫn mãi giữ được sự xuân sắc của mình dù đó là điều không thể. Có thể nói, đây chính là một khát khao, một tình yêu cuộc sống say đắm của nhà thơ.

Cái tôi của Xuân Diệu trong bài thơ Vội vàng đã khiến cho ánh nắng được nhân hóa như một nàng tiên e thẹn với những ánh mi dài cuốn hút vạn vật. Những câu thơ với âm điệu nhẹ nhàng, hình ảnh tươi sáng đã vẽ nên một khung cảnh thiên nhiên tràn đầy sắc, hương, thanh. Ta nhận thấy trong bức tranh thiên nhiên ấy không chỉ là “thi trung hữu họa” mà còn là “thi trung hữu nhạc”.

Tất cả như hài hòa xen lẫn vào nhau tạo nên một mảnh vườn đẹp nên thơ mà rất trần đời không như những tháp nhà lộng lẫy nguy nga nhưng vô hồn. Xuân Diệu đã tinh tế lựa chọn thời điểm tươi đẹp nhất “tháng giêng”, tươi mới nhất “mỗi buổi sớm”, để miêu tả khiến bức tranh thiên nhiên mùa xuân càng tinh khôi, trinh nguyên trong cái nhìn của nhà thơ.

Xét về cái “tôi” Xuân Diệu mà nói, luôn tồn tại hai đặc điểm tương chùng đối lập: vừa yêu đời tha thiết đắm say vừa cảm thấy bơ vơ, cô đơn giữa dòng đời. Bài thơ “Vội vàng” nghiêng về biểu hiện lòng yêu đời, cảm giác cô đơn chưa thật rõ như trong nhiều bài thơ khác nhưng thoáng rùng mình tinh tế trong cảm nhận về sự chảy trôi vô tình, lạnh lùng của thời gian thì đã xuất hiện khiến khi nhân không tránh khỏi có lúc u hoài, băng khuâng, tiếc nuối...

Một cái tôi, một bản ngã được phô ra, được đánh dấu, không e dè, không sợ sệt, không tìm cách ngụy trang vào cái chung. Thế mới là Xuân Diệu. Và cái cách mà thi sĩ bộc lộ tình yêu đời cũng không giống ai, cũng rất Xuân Diệu. Thi sĩ muốn đoạt quyền tạo hóa “tắt nắng đi”, “buộc gió lại”....

Thật táo bạo và kỳ lạ khi muốn bắt quy luật khách quan của tạo hóa phục tùng quy luật chủ quan của lòng người. Song đừng vội cho là Xuân Diệu liều lĩnh, ngông cuồng! Hãy nghe thi sĩ giải thích rõ lý do của hành động ấy: tắt nắng cho màu đừng nhạt, buộc gió cho hương đừng bay. Ông muốn khoảnh khắc đẹp đẽ này của mùa xuân sẽ còn ở lại mãi với cuộc đời, ông muốn níu giữ thời gian. Bởi vì với Xuân Diệu, mùa xuân bao giờ cũng là xuân đầu, đầy sức hấp dẫn và quyến rũ.

Có thể nói, cái tôi trữ tình trong bài thơ Vội vàng thực sự mang nhiều ý nghĩa hơn là cảm xúc của một nhân vật trong thơ. Cái tôi đã rất mạnh dạn thể hiện sự khát khao giao cảm với đời bằng một quan niệm sống đầy ý nghĩa tích cực, nhân sinh mang tầm triết lý. Cái tôi ấy đã theo cả một đời thơ Xuân Diệu để giúp ông ngay cả thời điểm là một thanh niên mười tám, đôi mươi giữa lúc bối cảnh đất nước làm than, nô lệ vẫn sẽ vững vàng, vẫn tin tưởng vào cuộc sống thực tại để mai sau hòa nhập với đời, với mọi người, với những chiến công vang dội của dân tộc sau này.